

Tekst gwarowy — Czumsk Mały 1

Autor: Halina Karaś

Tekst nagrała Dagmara Dusińska i Jolanta Karaś (8.12.2007), wstępny zapis — Iwona Konopińska, weryfikacja zapisu i opracowanie — Halina Karaś.

{smoothgallery image=F6475.jpg&title=Stanisława Tyburska&caption=Stanisława

Tyburska}Informatorka: Stanisława Tyburska, ur. w pobliskiej wsi Skudzawy (ale znajdującej się już na obszarze sąsiedniej gminy Skrwilno). Mąż — Stanisław Tyburski — pochodzi z Czumska Małego. Pani Stanisława całe dorosłe życie spędziła w Czumsku. Oboje z mężem pracowali na roli. W rozmowie bierze udział sąsiadka Pani Lucyna Nowatkowska (ur. w niedalekiej wsi Zamość). O paszy

{vm}T643.mp3|L{/vm}

A do czego służyły takie pokrzywy? Do żywienia. Rzęsa, taka rzęsa, to po wodzie pływa to, nie. Ji sie tego {tt}graberki ‘grabki’, graberkamy = graberkami, stwardnienie m’ w końcówce -ami, cecha typowo mazowiecka rozszerzająca się też na tereny sąsiednie|graberkamy{/tt}, no, nagrało, tak samo, {tt}= kaczkom, podwyższenie artykulacji samogłoski o przed spółgłoską nosową, czyli grupa oN > óN|kaczkóm{/tt}. A to pasza taka, no. A u nas jeszcze jak ten, to tak zwany był kaczeniec. I my {tt}= wchodziliśmy, końcówka -m w 1. os. Imn. czasu przeszłego, archaiczna, zachowana głównie w wielu gwarach Polski północnej|wchodzylim{/tt} we wode, to take było {tt}bujawisko ‘trzęsawisko’|bujawisko{/tt}, takie o matko, by czowiek tam wpad. To tego pijawki to nam sie tak {tt}= poprzylepiały, asynchroniczna wymowa spółgłoski wargowej p’ jako ps|poprzilepsiały{/tt} do tych nóg, to później {tt}= takim, końcówka -em (na miejscu ogólnopolskiej -im), twarda wymowa grupy kie — cecha mazowiecka i szerzej północnopolska|takem{/tt} kijkiem jak powychodzylim, to te pijawki sobie pozgarnalim. To takie zielsko, ale to sie nazywało kaczeniec. Ji my to zbierałim tyz całe kosze ji na maszine, i {tt}= dla świni, stwardnienie w’ w grupie św’ typowe dla Mazowsza i rozszerzające się na sąsiednie tereny|dla śwyni{/tt} było to. (...) Pijawki to {tt}= jeszcze, forma przesadnie poprawna (hiperpoprawna), unikanie joty w nagłosie na skutek utożsamiania jej z gwarową wymową typu jinny (prejotacja)|eszce{/tt} {tt}= są, wąska i odnosowiona wymowa samogłoski ą w wygłosie (stąd -ą > u)|su{/tt}, {tt}= chyba, miękka wymowa grupy chy jako chi (mazowiecka)|chiba{/tt} nie już tera, ja {tt}= miała, asynchroniczna wymowa spółgłoski wargowej miękkiej m’ jako mń|mniała{/tt} nawe do dzionsów {tt}= przystawiane, typowa dla północnej Polski wymowa y jako głoski bliskiej i|przystawiane{/tt} pijawki. (...) To na {tt}= dziaśła, wąska wymowa (tj. podwyższona) samogłoski ą jako u nosowego|dziunśła{/tt}. (...) Pijawke w kieliszek ji trzymali. Pijawka sie przypiela ji jak te krew sie napiła, to taka gruba. A {tt}= już jak, fonetyka międzywyrazowa nieudźwięczniająca (szerzy się z Mazowsza na miejscu pierwotnej udźwięczniającej)|jusz jak{/tt} sie opila ty krwi, to odleciała sama, no, bo już była gruba. (...) Wszistkie jakie zielska, te krwawniki ile sie narwało, takie zielsko, to dla {tt}= indyków, prejotacja, czyli poprzedzenie samogłoski i w nagłosie (która ulega rozszerzeniu artykulacyjnemu do e przed spółgłoską nosową n) jotą|jendyków{/tt}, dla jendyków tylko przeważnie. Po {tt}= miedzach, asynchroniczna wymowa spółgłoski wargowej miękkiej m’ jako mń|mniędzach{/tt} sie chodziło. Tera to by nie chcieli, bo majo pasze przecież. Kiedyś co aby żitko było, innego nic.(...) Albo {tt}= olej, labializacja, czyli poprzedzenie samogłoski o w nagłosie przez ł (u niezgłoskotwórcze)|łolej{/tt} jak wybijali, nie. (...) Olej, to sie siało ten len, to taka roślina przyduża, takie pałeczki mniało. Ale to było dużo pracy {tt}= koło, zanik ł w pozycji między dwiema samogłoskami|koo{/tt} niego, bo to ten len sie wyrwało, sie rozpościerało {tt}= takimi rządskami, stwardnienie m’ w końcówce zaimka i rzeczownika (cecha mazowiecka rozszerzająca się na tereny sąsiednie)|takiemy rządskamy{/tt}. Później sie to takie snopeczki wiązało, zbierało, jak usech i później dopiero to cepami {tt}= się młóciło, zanik ł w grupie spółgłoskowej, częste w różnych gwarach na terenie prawie całej Polski|sie młóciło{/tt}. Takie cepy były do mócenia, nie żadna maszina ji to sie odbijało to. Nieraz {tt}skrzydlak ‘miotelka ze skrzydła gęsiego’|skrzydlakem{/tt} takim od gęsi, takie skrzydło całe ji to na rzeszocie tak krażyli, takie sita duże mnieli. (...) Ji chodzili, ji wybijać tam, nie każdy mniał takie coś, żeby to zielo sie no te ziarka ji tam później ten olej z tego leciał.